

Lluís Companys, 75^è aniversari del seu afusellament

La matinada del 15 d'octubre de 1940, Lluís Companys va morir afusellat al fossar de Santa Eulàlia del castell de Montjuïc, fa 75 anys que el president de la Generalitat durant la 2a República és l'únic president europeu elegit democràticament afusellat pel feixisme.

Lluís Companys i Jover va néixer a El Tarròs (Lleida) el 1882 en el si d'una família benestant de propietaris agrícoles. A la facultat de Dret va conèixer l'advocat Francesc Layret, que va ser qui li va transmetre el discurs polític republicà, reformista i autonomista. Va dedicar els seus primers anys en política al seu republicanisme català i espanyol.

El 25 de desembre de 1933, va morir, sobtadament Francesc Macià i Llussà, aleshores president de la Generalitat de Catalunya. De forma provisional el va substituir el president del Parlament, Joan Casanovas, fins que el 31 de desembre, Companys va ser proposat per succeir el president Macià. L'1 de gener de 1934 va ser elegit, en votació extraordinària del Parlament, per 56 vots a favor i 6 en blanc -un d'ells, el seu-, amb l'abstenció de la Lliga Regionalista. El 3 de gener de 1934, Companys formà el seu primer govern.

El 23 de gener del 1939, quan les forces franquistes estaven a punt d'entrar a Barcelona, Companys va fugir amb altres membres del Govern cap al nord del país, passant primer per Olot, després per Darnius i, finalment, fent cap a Agullana, al mas Perxés, el 30 de gener de 1939. I des d'aquí inicià el seu exili a França on el 13 d'agost de 1940 va ser detingut pels alemanys, juntament amb el seu nebot Francesc Ballester, a La Baule-les-Pins. La

detenció es va fer per ordre de les autoritats espanyoles amb la col·laboració de membres de l'ambaixada espanyola a França. Segons l'historiador Josep Benet, Companys no va ser detingut per la Gestapo sinó per la policia militar alemanya, és a dir, la Wehrmacht. Pedro Urraca Rendueles era el policia franquista que va ser present a l'operació de detenció del president Lluís Companys a *Ar Baol-Skouleg*, a la Bretanya, i li féu el primer interrogatori a la presó de la Santé de París i també el custodià fins a Madrid, via Irun. El 15 d'octubre de 1940 va ser afusellat a dos quarts de set de la matinada al fossar de St Eulàlia de Montjuïc, tenia 58 anys. Va morir descalç tocant la terra catalana i cridant "Per Catalunya".

Un manuscrit conservat de Carme Ballester, la segona esposa de Lluís Companys, ens relata els fets que van envoltar els darrers mesos de vida del president de la 2a República. Així podem conèixer com es va esdevenir la detenció del seu marit a França per part les tropes alemanyes, tot i que el cervell de l'operació va ser, com ja hem dit, el policia franquista Pedro Urraca Rendueles.

L'octubre de 1944, quatre anys després de la seva mort, s'inaugurà a Montevideo (Uruguai), un dels destins sudamericans escollits pels exiliats catalans i espanyols que fugien del feixisme, la plaça Lluís Companys, on s'hi erigeix un monument a la seva memòria. Va haver de ser a l'exili, Espanya encara estava sotmesa a la dictadura franquista.

Monument homenatge a Companys, «Temple de la Pau» construït el 1981 (Coll de Manrella, La Vajol, Alt Empordà)

Aquest indret, prop del camí de l'exili cap a França, és un dels principals escenaris on s'hi han celebrat els actes de commemoració del 75è aniversari de l'execució del president Companys.